

Magamtól félttem...

PALLÓ SINÉ DR. TOLDI MÁRTÁVAL, A SZOMBATHELYI
BERZSENYI DÁNIEL KÖNYVTÁR NYUGALMAZOTT
IGAZGATÓJÁVAL BESZÉLGET BOKÁNYI PÉTER

A Berzsényi Dániel Könyvtár gyűjtőtevékenységében különös figyelmet kap a megye irodalmi jelene és múltja. Mi mindent őriz a Savariensia gyűjtemény?

A gyűjtemény a megye történelmére, társadalmára, gazdasági és kulturális életére, valamint jeles személyiségeire vonatkozó publikált irodalom minden bizonnyal leggazdagabb tára. Már könyvtárunk jogelődje, az 1880-ban alapított városi közkönyvtár is törekedett arra, hogy tudatos gyűjtéssel figyeljen a vármegyében megjelenő kiadványok beszerzésére. A tevékenységet az 1883-ban közreadott címjegyzék igazolja. Pável Ágoston 1925-ben nyomtatott katalógusa – ahol a helyismeret földrajzi csoportosításban külön osztályt kapott – 216 vonatkozó címet vesz számba. A későbbi könyvtáros generációk erre az alapra építkezve folytatták a gyarapítást. Az 1952-ben létrehozott megyei könyvtárak meghatározó feladata lett a helytörténeti és helyismereti irodalom gyűjtése és feltárása. A „Savariensia különgyűjteményt” 1956-ban, 992 kötettel alakították ki. Ez az archiválásra és a helyi emlékezet, a tájhaza értékeinek megőrzésére, tudatosítására, nemzedékek közötti átörökítésére szánt gyűjteményrész ma közel 20 ezer egyedi leltározású és 114 ezer csoportos nyilván tartású dokumentumot foglal magába. Könyvtárunk tudományos tevékenysége leginkább ehhez a leírhatatlan értéket képviselő tárhoz kapcsolódik. A teljes körű analitikus feltáráson túlmenően számbavételi és tájékoztatási céllal 1964 óta regisztráljuk, dokumentáljuk a Vas megyei helyismereti irodalmat, melyről a 2005-ös tárgyévvel bezárólag nyomtatott bibliográfiát és repertóriumot is közreadtunk. Ezt követően a nyomtatott bibliográfia szerepét az online „VMI adatbázis” vette át. (42 ezer rekordot tartalmaz, a csak intraneten elérhető teljes „VAS” adatbázis ennek közel dupláját.) A források feltárása az egyedi dokumentumokon túl a periodikumokban megjelenő tanulmányokra, cikkekre is kiterjed. Az előfizetett, és kötelepéldányként érkező, illetve a tartalmi kiegészítéssel figyelt elektronikus sajtó (együtt 300–250 cím) releváns szövegeinek rekordjait 20 fős munkaközösség rögzíti az elektronikus adatbázisban, tartalmi feltárása helyismereti tárgyszórendszerrel történik. Az aprónyomatványokat önfeltáró rendszerben őrizzük, ám jelentős részük már digitalizált formában is kereshető a Vasi Digitális Könyvtárban. Ugyanitt elérhető a legfontosabb régi kiadású megyetörténeti kötetek teljes szövege is. Könyvtárunk kultúragazdagító tevékenységének egyik kitüntetett szelete a Savariensia gyűjteményre épülő kiadói tevékenység, gazdag személyi és tájegységi bibliográfiákkal, tanulmánygyűjteményekkel és konferencia kötetekkel, a legutóbbi időtől már elektronikus dokumentumokkal és digitális archívumokkal is kiegészülve.

Az olvasóterembe lépve a vitrinekben kincseket láthatunk: évszázados könyveket, kiadványokat. Melyekre a legbüszkébb a könyvtár?

A 2000–2002-ben történt bővítés és felújítás koncepciójában a kollégák teljes egyetértésével nyert prioritást az az elv, hogy olvasótermeink látványban is megjelenítsék a könyvtárak hiteles tudásőrző, és az érdeklődőknek személyes életútjukon becsülhető támaszt nyújtani képes – meggyőződésünk szerint – múlhatatlan szerepét, amelyben jól megfér egymás mellett régi korok nyomtatott kultúrkincse, a jelenkori irodalom és az interneten elérhető gazdagodó, de feltétlenül értékelést, kritikai nézőpontot kívánó információ. Ennek megfelelően alakítottuk ki a berendezést, helyeztünk el a polcokon egy művelődéstörténeti ritkaságokból válogatott kézikönyv kollekción. A vitrinekben pedig különleges kincseket tettünk közszemlére, egy könyvtártörténeti válogatás mellett az értékes magánkönyvtárát Vas megyének adományozó Káldos G. István mérnök hagyatékának ritkaságait, továbbá a megye neves költőinek – Berzsenyi Dániel, Gazdag Erzsébet, Weöres Sándor – első kiadású munkáit és az ezekhez kötődő relikviákat. Nagy örömünkre szolgál, hogy könyvtárunk külföldi és hazai látogatói, valamint rendszeres használói is visszaigazolják az elérni kívánt atmoszférát.

A megye irodalmi életének legendás alakjai dolgoztak a könyvtárban (dr. Kuntár Lajos, Rózsa Béla), mennyiben határozta ez meg a könyvtár mindennapjait, a helyi irodalomhoz fűződő viszonyokat? (rendezvényekre, kiadványokra gondolnék...)

Kuntár Lajos tevékenysége nyomdászati-, sajtó- és könyvtártörténeti tárgyválasztása kapcsán mindenképp korszakos jelentőségű volt. A professzionális könyvtárosok első generációjának reális megítéléséhez azonban meg kell említenem azoknak a kollégáknak a nevét is, akik bibliográfusként olyan alapműveket hoztak létre, mint például Vas megye sajtóbibliográfiája, a városbibliográfiák, vagy a modern könyvtári szolgáltatások kialakítása, a megye közkönyvtári hálózatának segítése tárgyában publikáltak elméletileg jól megalapozott dolgozatokat. Bánó Zsuzsára, Dalmi Kálmán-néra, Dénes Pálnéra, Krajevsky Gizellára, Pethő Gyulára, Puskás Sándornéra, Takács Miklósról és dr. Tóth Gyulára gondolok. A gazdag névsorral alapot adott meg az őket követő generációk azóta is folyamatos publikációs szerepvállalása. Rózsa Béla személyisége és könyvtárosi tevékenysége egyedi volt és maradt könyvtárunk életében. Nem csupán szaktudományos dolgozatai, hanem kreatív kezdeményezései is példaadóak. Nevéhez fűződik sok kortárs grafikus szombathelyi bemutatása (Reich Károly, Würtz Ádám és mások), vasi alkotók tárlatainak megrendezése, neves, túrt vagy támogatott írók, költők (Déry Tibor, Féja Géza, Fodor András, Tüskés Tibor, Váci Mihály, Weöres Sándor) bemutatása vagy jeles évfordulók emlékeztetései például Berzsenyi tiszteletére írt kortárs versek albumban való megjelentetésével. Az újabb generációk ezt a hagyományt is megőrizték, bár esztétikailag értékelhető szövegalkotásban mindmáig utolérhetetlennek bizonyult. Igaz, legalább stílusi és grammatikai igényesség tekintetében törekedtünk követni őt.

Ismert, hogy Nagy Gáspár roppant nagyra tartotta a könyvtárral és Igazgatónővel való személyes kapcsolatát. Honnan datálódik ez a kapcsolat, és miben nyilvánult meg az évek során?

1968-ban együtt kezdtük meg tanulmányainkat a szombathelyi főiskola népművelés-könyvtár szakán. Különös időszak volt ez. A művelődéstörténet órákon népdalokat énekeltünk, a szemet és elmét egyaránt nyitogató esztétika órákon például többet hallottunk a görög drámákról és a neoavantgárdról, mint a szocialista realizmusról, miközben a televízió és rádió hírei a nyugati diáklázadásokról terjedelmesen, a Varsói Szerződés alakulatainak prágai bevonulásáról kurtábban tudósítottak, szüleink pedig az új gazdasági mechanizmustól vártak jobb lehetőségeket. A sokfelől verbuválódott évfolyam egy formálódó képzésen próbált municiót gyűjteni személyes életutakhoz. Sokfélék voltunk, és sokfélétt vittünk magunkkal. Érkeztek közénk olyanok, akiknek, határozott és mára kiteljesedett vonzódásuk volt irodalomhoz, filmhez, művészetekhez, mások csak jó népművelők vagy könyvtárosok akartak lenni. Az egyik képzési évfordulón megkérdeztek tőlem, mit neveznék meg legfontosabbként abból, amit a diplomával magammal vihettem. A hiány érzékelésének képességét, ÷ ez volt a válaszom. Nem lehettem egyedül, mert az évfolyam szinte teljes egészében tovább tanult, újabb szakképesítéseket szereztek. Sokak álma-vágya teljesült. Ki-ki, vonzódása szerint elfogadta, amit ehhez tanáraitól és diáktársaitól kaphatott. Ezért vagyunk a mai napig egymásra figyelők, az évfolyam találkozóinak hagyományát megtartók. Ezért állítottunk emléktáblát „Gazsi”-nak a kollégium falán.

Mondhatni tehát, hogy bár ritkán, de rendszeresen találkoztunk. Gáspár számon tartotta a csoporthoz tartozást. Egy 1983-ban kelt levelét őrzöm, amelyben írja, hogy Szombathelyen járva a könyvtárban keresett, de nem voltam bent, és Horváth Aliz (szintén évfolyamtársunk) gyermekkönyvtáros kollégám sem. Könyvtári munkám során többször kísérhettem közönségtalálkozókra, számos alkalommal volt a megye könyvtárainak könyvheti vendége, vagy kötetbemutató résztvevője. Különösen emlékezetes élmény számomra az 1996-os megyei könyvtári irodalmi estje, melyen én voltam beszélgetőpartnere, M. Kapornaki Rita diákjai mondták az ÉvTIZEd-hAtÁrHíD címmel készült versösszeállítást. Ma is őrzött jegyzeteim életének, küldetésstudatának, értékrendjének, vonzódásainak és eligazodási támpontjainak, valamint költészete grammatikai és stiláris jellemzőinek csomópontjain rajzolják meg a beszélgetést.

Többet tudtok rólam, mint saját magam, – mondta és nagyra értékelte azt a dokumentációs munkát is, amelyet adatbázisunk róla, mint „helyi szerzőről” tud. Savariensia gyűjteményünk arra törekszik, hogy hiánytalanul gyűjtse köteteit, Cd-it és a könyvekben, folyóiratokban megjelent róla szóló irodalmat, beszélgetéseket, méltatásokat, elemzéseket. Legutóbbi „találkozásunk” a 65. születésnapja tiszteletére szervezett „Könyvhódító” játék kapcsán történt, melynek során Vas megye középiskolás diákjait hívtuk ismerkedésre Nagy Gáspárral. Közel 200 diák vett részt Bokányi Péter rendhagyó irodalomóráin, a költészetére reflektáló pályaművekből pedig húsz filmetűdöt vagy elektronikus dokumentumot (képzeletbeli facebook profil vagy ppt) értékelhettünk. Kezdeményezésünket nem várt érdeklődés és igényesség kísérte.

„Szabadrabok” című kötetébe írt dedikációját és a beszélgetés címéül választott vers üzenetét nagyrabecsüléssel őrzöm: „P. Toldi Mártának jóemlékül, szeretettel ajánlom – 2010. ápr. 13.”

